

УДК 349.6.023

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОРМУВАННЯ ЯКОСТІ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Є. М. КОПИЦЯ,

*аспірантка кафедри екологічного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Проаналізовано основні принципи та положення систем нормування якості атмосферного повітря ЄС та інших зарубіжних країн. Запропоновано напрями їх упровадження в національне законодавство України з метою вдосконалення вітчизняного еколого-правового механізму та підвищення його ефективності у сфері охорони атмосферного повітря.

Ключові слова: правове регулювання нормування, якість атмосферного повітря, ЄС, міжнародний досвід.

Атмосферне повітря є одним з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища, від якості якого залежать умови існування людини, рослин і тварин. Постійне зростання негативного антропогенного впливу на атмосферне повітря призводить до погіршення екологічного стану довкілля, зростання захворюваності та підвищення ризику смертності серед населення. Проблема загострюється також унаслідок відсутності приділення в Україні належної уваги питання м'якості атмосферного повітря, що, у свою чергу, також призводить до недосконалості чинного законодавства. Значна частина нормативних актів, що стосуються якості атмосферного повітря, діють ще з радянських часів.

Однак турбота про регулювання відносин людини і природи не може бути тільки внутрішньою справою окремої країни, особливо що стосується атмосферного повітря. Більшість сучасних екологічних проблем мають загальнодержавний характер, адже проблеми екології не знають кордонів і можуть бути вирішені лише завдяки міжнародній співпраці. Глобалізація

проблем екології зумовлює необхідність проведення заходів щодо захисту навколишнього природного середовища на міжнародному та наднаціональному рівнях. У зв'язку з цим сьогодні є актуальним вивчення досвіду зарубіжних країн із законодавчого врегулювання питань охорони довкілля та пошук шляхів удосконалення вітчизняного еколого-правового механізму, зокрема у сфері нормування якості атмосферного повітря.

Дослідженню питань охорони атмосферного повітря присвячено наукові праці В. І. Андрейцева, Г. В. Анісімової, Г. І. Балюка, М. М. Бринчука, А. П. Гетьмана, О. Л. Дубовика, О. С. Колбасова, Н. Р. Малишевої, М. І. Малишко, Г. В. Мороза, В. Л. Мунтяна, В. В. Петрова, В. К. Попова, В. К. Рибачека, Б. Г. Розовського, Ю. С. Шемшученка, М. В. Шульги та ін. Водночас вивченню проблем правового регулювання нормування якості атмосферного повітря не було приділено достатньої уваги.

До фахівців, які досліджували різноманітні аспекти еколого-правового простору ЄС та інших зарубіжних країн, належать такі відомі вчені, як А. О. Андрусевич, О. К. Вишняков, А. П. Гетьман, О. Л. Дубовик, П. А. Калініченко, Л. Кремер, В. І. Лозо, Н. Р. Малишева, М. М. Микієвич, О. П. Мірошніченко, Н. В. Пахомова, Ю. С. Шемчушенко та ін. Попри значну кількість теоретичних робіт, ґрунтовних досліджень досвіду зарубіжних країн у такій сфері, як нормування якості атмосферного повітря, не проводилось.

Виходячи з науково-теоретичної й практичної значущості теми, *метою статті* є дослідження правових основ нормування якості повітря в Європейському Союзі та в інших зарубіжних країнах, проведення порівняльного аналізу з положеннями національного законодавства в цій сфері та виявлення шляхів удосконалення останнього шляхом запозичення позитивного досвіду.

У правовій доктрині існує позиція, що найуспішніше екологічні проблеми вирішуються в умовах європейської інтеграції. Так, на думку В. І. Лозо, найбільш інтенсивно національне і міжнародне регулювання здійснюється на європейському континенті [1, с. 124]. А сформовані в Європейському Союзі

© *Копиця Є. М., 2015*

екологічні стандарти й розроблені програми становлять інтерес не тільки для інтеграційних об'єднань інших регіонів, а й для сусідніх держав, зокрема України, які вкрай зацікавлені в розвитку та удосконаленні екологічного законодавства [2, с. 326].

Так, у загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства ЄС констатовано, що одним із пріоритетних напрямів сучасної державної політики є проведення порівняно-правового дослідження відповідності законодавства України європейським та світовим правовим стандартам, а також здійснення комплексного порівняльно-правового аналізу регулювання відносин у сфері охорони здоров'я та життя людини, тварин, рослин, довкілля [3].

За таких умов вбачається за доцільне дослідити положення законодавства ЄС у сфері нормування якості атмосферного повітря з метою визначення його базових принципів та положень, які можуть бути запозичені українським законодавцем.

Нормування якості атмосферного повітря в ЄС здійснюється шляхом встановлення стандартів якості (граничних величин або цільових показників, досягнення яких повинно бути забезпечено до визначеного періоду).

Визначення стандартів якості атмосферного повітря відбувається на основі спеціальних принципів, які застосовуються до всіх питань, що регулюються екологічним правом ЄС [4, с. 82]. У першу чергу слід розглянути принцип врахування впливів, які шкідливі речовини здійснюють на тих чи інших реципієнтів (людини або об'єкта навколишнього середовища); при цьому не розглядається технологічна досяжність стандартів якості або економічна доцільність забезпечення відповідності до них. Принцип універсальності реалізується у встановленні тих же самих стандартів практично для всіх країн-членів, хоча для певних територій були визначені особливі стандарти (наприклад, з метою досягнення природоохоронних цілей, зокрема, на особливо охоронюваних територіях). Принцип практичної досяжності формується на основі складності досягнення вимог жорстких стандартів й

© *Копиця Є. М., 2015*

обумовив появу концепції інтервалів прийнятних відхилень (Marginsof Tolerance).

Слід відзначити, що стандарти мають тенденцію до посилення, із часом приймаються все більш суворі нормативи, що передбачає врахування такого принципу, як невизначеність вимог до будь-яких конкретних технологій. Згідно з цим принципом припускається, що мотивація спеціалістів до пошуку інноваційних рішень підтримується поступово ускладненням стандартів якості навколишнього середовища. Окрім цього, важливе місце займає принцип найкращих доступних технологій. Дія принципу спрямована на забезпечення практичного впровадження найкращих доступних технологічних і технічних рішень, які забезпечують запобігання або зниження викидів шкідливих речовин, водночас маючи економічну доцільність та можливість застосування в умовах конкретного регіону.

Принцип «забруднювач платить» передбачає, що витрати по запобіганню та/або зниженню забруднення і (якщо необхідно) заходам, спрямованим на відновлення стану навколишнього середовища, повинні нести відповідальні за забруднення (господарюючі суб'єкти). У контексті впливу на атмосферне повітря це означає, що підприємства – забруднювачі зобов'язані нести всі витрати, пов'язані із забезпеченням дотримання вимог, що пред'являються до якості повітря.

Варто звернути увагу на те, що останніми роками принцип «забруднювач платить» є одним із ключових принципів екологічної політики ЄС [5, с. 290]. Його пріоритетне значення підкреслюється у більшості директив та інших документах Співтовариства, що стосуються охорони навколишнього середовища. В українському законодавстві цей принцип знайшов своє відображення у Законі «Про охорону навколишнього природного середовища» в установленні системи зборів (платежів) за забруднення [6]. Проте не всі нормативи відрахувань є чітко визначеними, а механізм розрахунків платежів за забруднення навколишнього середовища є складним (спостерігається пряма залежність між обсягами неплатежів і складністю системи розрахунків).

Недостатньо ефективною є і система контролю достовірності звітних даних природокористувачів. У результаті природокористувачі не зацікавлені ні у відрахуванні коштів в екологічні фонди, ні в реалізації природоохоронних заходів, оскільки економічний механізм природокористування має переважно фіскальну спрямованість. Отже, діюча система потребує коригування, зокрема спрощення для більш ефективного застосування суб'єктами господарської діяльності, зниження витрат на забезпечення її функціонування. Як слушно зауважує Н. Р. Малишева, існує необхідність у подальшому напрацюванні цього принципу в аспекті чіткішого визначення меж витрат, тягар яких покладається на забруднювача, зокрема витрат зі збитків, що завдаються; уточнення самого поняття «забруднювач»; дослідження цього принципу в плані аналізу припустимих меж виключень із нього з урахуванням як інтересів охорони довкілля, так й недискримінації з точки зору умов торгово-економічної взаємодії [7, с. 164-165].

Важливе місце серед спеціальних екологічних принципів ЄС займає комплексний підхід, відповідно до якого заходи по запобіганню і скороченню викидів шкідливих речовин у повітря не повинні призводити до зростання навантаження на інші природні середовища (вимоги Директиви ЄС по комплексному запобіганню і контролю забруднення навколишнього середовища [8]).

Слід відзначити, що всі стандарти та показники якості атмосферного повітря встановлюються як на національному, так і на міжнародному рівні.

Цікавим є те, як в європейському законодавстві співвідносяться поняття «стандарт» і «норматив». Унаслідок аналізу законодавчих норм можна виявити певне ототожнення цих понять, навіть деяку термінологічну синонімічність, тоді як згідно з українським законодавством стандарти становлять загальний і обов'язковий напрям єдиного підходу до визначення стану атмосферного повітря за допомогою встановлення правил, нормативів та вжиття інших заходів, а нормативи, у свою чергу, конкретизують стандарти охорони атмосферного повітря [9, с. 16].

Значна увага питанню нормування якості атмосферного повітря приділяється Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Так, у 2000 р. були розроблені «Рекомендації щодо якості повітря в Європі» (далі «Рекомендації – 2000»), а 2005 р. вийшло додаткове видання «Рекомендації ВООЗ щодо якості повітря, що стосуються твердих сполук, озону, двоокису азоту та двоокису сірки» [10]. У Рекомендаціях визначається, що шляхом встановлення рівнів забруднюючих речовин, нижче яких їх вплив протягом усього життя або конкретного періоду часу не становить істотного ризику для здоров'я населення, а нормативні показники (рекомендовані безпечні рівні) складають основу для розробки стандартів або граничних значень вмісту забруднюючих речовин у повітря.

Таким чином, вбачається знайома для українського законодавства система нормативів гранично допустимих концентрацій (далі – ГДК) забруднюючих речовин, які встановлюються МОЗ України з метою оцінки рівня забруднення та якості атмосферного повітря [11]. Ці нормативи є первинними, постійно діючими стандартами якості навколишнього природного середовища, єдиними для всієї території України. Можна припустити, що нормативи ГДК за правовою природою ототожнюються зі стандартами якості ЄС.

Однак, не зважаючи на таку відповідність «Рекомендаціям-2000», не знайшло законодавчого втілення в Україні положення про вплив шкідливих речовин на екосистеми, відповідно до якого критичні рівні впливу оцінюються на усіх рівнях – від організмowego до екосистемного. Тоді як згідно з позицією українського законодавця основним критерієм встановлення нормативів ГДК для оцінювання якості атмосферного повітря є обсяг і особливості дії наявних у повітрі забруднювальних речовин на організм людини [12, с. 297]. Таке положення підтримується і правовою доктриною, яка визначає, що укладання кількісних показників у сфері охорони атмосферного повітря не викликає ускладнень, адже існує чіткий критерій – здоров'я людини [13, с. 6].

Одним з основоположних документів ЄС у сфері охорони атмосферного

повітря та нормування його якості є Директива 2008/50/ЄС «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи», яка спрямована на забезпечення охорони здоров'я населення на місцевому рівні у країнах-членах і Євросоюзі в цілому шляхом боротьби з викидами забруднюючих речовин у джерелах їх утворення [14]. Директивою затверджені значення граничних рівнів (концентрацій) забруднюючих речовин, тобто цільових нормативів, встановлених на основі наукової інформації з метою попередження або скорочення негативного впливу на здоров'я людини та (або) на стан навколишнього середовища в цілому. Ці нормативи підлягають досягненню у визначені періоди часу, після слід підтримувати якість атмосферного повітря на досягнутому рівні.

Високий рівень захисту навколишнього природного середовища – одне з пріоритетних завдань в адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Вимоги щодо адаптації законодавства України до європейського визначено Стратегією державної екологічної політики України на період до 2020 р. та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 рр., Базовим планом адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації), а також Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС.

Законодавство України у сфері охорони та якості атмосферного повітря частково відповідає законодавству ЄС. Так, не дивлячись на різні підходи до встановлення нормативів якості атмосферного повітря, більшість забруднюючих речовин, що регламентуються європейським законодавством, є закріпленими і вітчизняним законодавством. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню» від 29.11.2001 р. № 1598 [15], найбільш поширеними забруднюючими речовинами є оксид азоту, діоксин та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, озон; до небезпечних забруднюючих речовин належать метали

та їх сполуки, органічні аміни, леткі органічні сполуки, стійкі органічні сполуки, хлор, бром, та їх сполуки, фтор та його сполуки тощо.

Як уже зазначалось раніше, нормативи якості атмосферного повітря у законодавстві України представлені нормативами ГДК, які закріплені у Державних санітарних правилах охорони атмосферного повітря населених місць[10]. Однак не зважаючи на досить розгорнуту систему нормативів якості довкілля, не всі аспекти приведені у відповідність з вимогами екологічного законодавства ЄС. Зокрема, відповідно до висновків Міністерства екології та природних ресурсів України щодо стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС, недостатньо врегульованим залишається вміст твердих частинок пилу в атмосферному повітрі та відсутня регламентація лише всіх види пилу, визначених Директивою 2008/50/ЄС [16].

Окрім дослідження європейської доктрини у галузі нормування якості атмосферного повітря, вважаємо за доцільне звернутися до досвіду інших зарубіжних країн у цій сфері, оскільки тільки різнобічний та ґрунтовний аналіз законодавства різних країн світу, які належать до різних правових систем, дозволить нам сформулювати найбільш об'єктивні висновки щодо рівня розвиненості та ефективності вітчизняної системи нормування якості атмосферного повітря. Об'єктами такого дослідження, на нашу думку, слід визначити законодавство Великобританії, Сполучених Штатів Америки та Австралії.

У Великобританії нормування атмосферного повітря здійснюється відповідно до Стратегії у сфері якості повітря (The Air Quality Strategy, 2007) шляхом встановлення цільових показників якості повітря [17]. При цьому передбачається, що цільовий показник (визначений в одиницях концентрації забруднюючої речовини) повинен бути досягнутий до визначеної дати; після цієї дати перевищення відповідного показника забороняється. У переліку пріоритетних речовин, поряд з озоном монооксидом вуглецю, діоксином азоту, діоксином сірки, завислими речовинами і свинцем включено також бензол, 1,3-бутадиєн і поліциклічні ароматичні вуглеводні.

Подібно до положень законодавства ЄС, у законодавстві Великобританії встановлено також цільові показники якості атмосферного повітря для захисту рослинності та екосистем. Цей факт звертає нашу увагу на необхідність більш детального дослідження такого підходу, за якого об'єктом охорони, окрім життя та здоров'я людини, можуть бути й об'єкти природи, та можливого його запозичення.

У Сполучених Штатах Америки Актом про чисте повітря (Clean Air Act, 1990) запроваджується система стандартів якості атмосферного повітря, що складається з первинних і вторинних стандартів [18]. Первинними є стандарти, що встановлюються і підлягають дотриманню з метою охорони здоров'я населення, включаючи чутливі групи (до таких належать, наприклад, люди, що страждають від астми, особи похилого віку). А вторинними – такі, що встановлюються з метою захисту майна людей, включаючи скорочення видимості, шкоду тваринам, врожаю, рослинам і будівлям. Стосовно кожної речовини наведені уточнення відносно кількості перевищень вказаних нормативів якості. Так, встановлені первинні стандарти по монооксиду вуглецю не можуть бути перевищені частіше одного разу на рік.

В Австралії діють встановлені в 1998 р. стандарти якості атмосферного повітря, особливістю яких становить визначення для кожного нормативу періоду усереднення, та максимальна кількість випадків на рік, коли цей показник може бути перевищений [19]. До індикаторних забруднюючих повітря речовин, належать моно оксид вуглецю, свинець, озон, діоксин азоту, діоксин сірки та зважені речовини.

Досліджуючи питання нормування якості атмосферного повітря у законодавстві України, слід, передусім, звернутися до Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [20]. У ст. 1 Закону наведено визначення термінів, що вживаються у тексті документа. Так, норматив якості атмосферного повітря визначається як критерій якості атмосферного повітря, який відображає гранично допустимий максимальний вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі і при якому відсутній негативний вплив на

© Копиця Є. М., 2015

здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища.

Однак є дещо незрозумілим місце нормативу якості атмосферного повітря серед інших, передбачених законодавцем нормативів. У результаті аналізу положень статей Закону можемо припустити, що такий норматив є складовим елементом нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря поряд із гранично допустимими рівнями впливу акустичного, електромагнітного, іонізуючого та інших фізичних факторів і біологічного впливу на стан атмосферного повітря населених пунктів (ст. 6 Закону). В свою чергу, нормативами екологічної безпеки атмосферного повітря є група нормативів, дотримання яких запобігає виникненню небезпеки для здоров'я людини та стану навколишнього природного середовища від впливу шкідливих чинників атмосферного повітря. Отже, нам необхідно співвідносити нормативи екологічної безпеки із нормативами якості як ціле та частину. Схожий підхід відстежується і в російській правовій доктрині. Зокрема, М. М. Бринчук та Є. В. Новикова стверджують, що нормативи якості навколишнього середовища є частиною екологічних нормативів, хоча їм би відводиться центральне місце в системі нормативів у сфері екології [21, с. 118]. Це певним чином суперечить положенням європейської системи нормування якості атмосферного повітря, яка надає нормативам якості більш ширшого значення, визначаючи всі інші нормативи у сфері охорони атмосферного повітря похідними від них.

У свою чергу, нормування визначається Законом як правовий засіб, який поряд із стандартизацією проводиться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог до охорони атмосферного повітря від забруднення та забезпечення екологічної безпеки. Поряд із цим, законодавче визначення терміну «нормування» відсутнє.

Отже, з вищевикладеного випливає, що законодавство України у сфері охорони та якості атмосферного повітря частково відповідає законодавству ЄС та зарубіжних країн. Зокрема, основні забруднюючі речовини, що регламентуються іноземним законодавством, знайшли своє правове регулювання і в українському законодавстві. Існуюча система нормативів

© *Копиця Є. М., 2015*

гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин також певним чином відповідає стандартам якості (цільовим показникам), встановленими у законодавстві ЄС, Великобританії, США та Австралії. Однак попри доволі розгорнуту систему нормування якості атмосферного повітря, не всі аспекти приведені у відповідність з вимогами зарубіжного законодавства.

Отже, існує нагальна необхідність у подальшому впровадженні законодавчого досвіду ЄС та зарубіжних країн у сфері якості атмосферного повітря до законодавства України з метою досягнення відповідності вітчизняного законодавства європейським та світовим правовим стандартам.

Список літератури:

1. Лозо В. І. Етапи розвитку правових основ екологічної стратегії Європейського Союзу / В. І. Лозо // Вісник АПрН України. – 2004. – №1(36). – С. 124–138.
2. Качурінер В. Л. Становлення та розвиток політики Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища та екологічних стандартів виробництва / В. Л. Качурінер // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. – 2013 – № 5. – С. 326–331.
3. Про затвердження Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 29. – С. 367.
4. Микієвич М. М. Європейське право навколишнього середовища : навч. посіб. / М. М. Микієвич, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякова. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. – 256 с.
5. Право Європейського Союзу. Особлива частина : навч. посіб. / за ред. М. Р. Аракеяна, О. К. Вишнякова. – К. : Істина, 2010. – 528 с.
6. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
7. Малишева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе / Н. Р. Малишева. – К., 1996. – 233 с.
8. Щодо всеохоплюючого запобігання та контролю забруднень : Директива Ради 96/61/ЄС від 24.09.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_497.
9. Екологічна стандартизація і сертифікація : навч. посіб. / [Н. К. Блінова, В. І. Мохонько, С. О. Саломахіна, О. В. Суворін]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 124 с.
10. Рекомендации ВОЗ по качеству воздуха, касающиеся твердых частиц, озона, двуокиси азота и двуокиси серы. Глобальные обновленные данные [Электронный ресурс] // Публикация документов Всемирной организации здравоохранения. – Режим доступа : chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbdfmadadm/http://whqlibdoc.who.int/hq/2006/WHO_SDE_PHE_OEH_06.02_rus.pdf.
11. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами) // МОЗ : наказ від 09.07.1997 р. № 201 – К., 1997. – 22 с.
12. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку :

монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2014. – 784с.

13. *Миндзаев М. А.* К вопросу о нормативах качествах окружающей среды / М. А. Миндзаев // Экологическое право. – 2002. – № 2. – С. 2–9.

14. Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи : Директива Ради 2008/50/ЄС від 21.05.2008 р. [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.ecobank.org.ua/NB/DocLib/2.6.09.pdf>.

15. Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню : постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2001 р. № 1598 // Офіційний Вісник України від 21.12.2001 р. – № 49. – С. 29.

16. Огляд стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС та базовий план гармонізації законодавства України з правом ЄС (довкілля) [Електронний ресурс] // Публікація документів Міністерства екології та природних ресурсів. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/index.php/adaptation/336-ohliad-stanu-harmonizatsii-zakonodavstva-ukrainy-z-vymohamy-prava-yes-ta-bazovyi-plan-harmonizatsii-zakonodavstva-ukrainy-z-pravom-yes-dovkillya>.

17. The air quality strategy for England, Scotland, Wales and Northern Ireland. Vol. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69336/pb12654-air-quality-strategy-vol1-070712.pdf.

18. CleanAirAct [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/http://www.epw.senate.gov/envlaws/cleanair.pdf>.

19. Guidelines for air quality. WHO 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.who.int/publications/guidelines/ru/index.html>.

20. Про охорону атмосферного повітря : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.

21. *Бринчук М. М.* Новеллы в экологическом законодательстве (на примере республики Казахстан) / М. М. Бринчук, Е. В. Новикова // Журнал российского права. – 2001. – № 2. – С. 115–122.

Копица Е. Н. Международный опыт правового регулирования нормирования качества атмосферного воздуха.

Исследованы основные принципы и положения систем нормирования качества атмосферного воздуха ЕС и других зарубежных стран. Предложены направления их внедрения в национальное законодательство Украины с целью совершенствования отечественного эколого-правового механизма и повышения его эффективности в сфере охраны атмосферного воздуха.

Ключевые слова: правовое регулирование нормирования, качество атмосферного воздуха, ЕС, международный опыт.

Kopytsia Ie. M. Normalization as a means of legal regulation in the field of ambient protection.

The paper studies legal normative grounds for normalization in the field of ambient air protection and analyses its place in the system of legal regulation means in the field under question. Analysis of legislation in force revealed certain drawbacks in conceptual instruments of normalization institute, and ways of theirs elimination are proposed on the basis of scientific research provisions.

Key words: normalization, legal regulation, protection, ambient air.